

SEÇİM MEVZUATINA İLİŞKİN DEĞİŞİKLİK ÖNERİLERİ

Batuhan USTABULUT*

İnsan Hakları Eylem Plânında “Demokratik katılımı güçlendirmek için siyaset partiler ve seçim mevzuatında gerekli değişiklikler yapılacaktır” ifadesine yer verilmiş olup bu değişikliklerin neler olduğuna ilişkin herhangi bir somut açıklama yer verilmemiştir. Konuya ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemesi nedeniyle aşağıda seçim mevzuatında yapılmasının gerekli olduğu düşünülen hususlara yer verilmiştir.

Seçim Barajının Sıfırlanması Gerektiği¹

Anayasanın 67. maddesinin 6. fıkrasına göre “*Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak şekilde düzenlenir*”. Bu fıkra hükmünün kabul edilmesi ile “**temsilde adalet**” ve “**yönetimde istikrar**” ilkeleri anayasal bir değere kavuşturulmuş ve birer pozitif hukuk kuralı hâline getirilmiştir. Hükümet istikrarının seçmenlerin kullanacakları oylarla garanti edileceğinin belirtildiği yeni hükümet sistemi, kendisiyle uyumlu bir milletvekili seçim kanununa ihtiyaç duymaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kabulü ile seçim sisteminin iki unsurundan biri olan yürütmede istikrar sağlanmış olduğundan seçim mevzuatı değişikliğinde temsilde adaletin öncelenmesi gerekmektedir. Yönetimde istikrar ile temsilde adalet ilkelerinin ters yönde işlemeleri ve bu iki ilkedен birisine ağırlık verildiğinde diğerinden taviz verilmesi gerektiği düşünüldüğünde, yeni hükümet sisteminin istikrarı garanti edeceği söylenen fonksiyonu karşısında temsil adaletinin nasıl sağlanacağı bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

* ESAM İstanbul Hukukî Araştırmalar Direktörü

¹ Seçim barajı ile ilgili değerlendirmeler bazı küçük değişikliklerle Batuhan Ustabulut, “Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar İlkeleri Çerçevesinde Türkiye’de Ülke Seçim Barajı Uygulaması”, *İnsan ve İnsan Dergisi*, 18 (2018), s. 352-355’ten alınmıştır.

Temsilde adaletin tam anlamıyla gerçekleşmesi ancak **“sıfır barajlı bir seçim sistemi”** ile söz konusu olabilecektir. Ülke seçim barajının sıfırlanması fikrine çok parçalı bir parlamento aritmetiğinin söz konusu olabileceği söylenerek karşı çıkılabilir. Mevcut sistemde %10'luk yüksek seçim barajının özellikle 90'lı yıllar boyunca çok parçalı bir parlamentonun oluşmasını engellemediği göz önüne alındığında ülke seçim barajı uygulamasının sürdürülmesi hâlinde de aynı tehlike söz konusu olabilecektir. Nitekim 24 Haziran 2018 genel seçimleri sonucunda 8 parti temsil edilmeye başlanmıştır. Bu durum üzerinde seçim ittifaklarının etkisi bulunmakla birlikte bunun tamamıyla seçim ittifaklarıyla ilgili olduğu söylenemez.

24 Haziran 2018 tarihinde yapılan seçimlerde seçim ittifakı ilk defa uygulanmıştır. 24 Haziran seçimlerine iki farklı ittifak katılmıştır: Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı. Millet İttifakını oluşturan üç partinin içerisinde yer alan İyi Parti, %9,96 oranında oy almasına karşılık, dâhil olduğu ittifakın toplam oyu ülke barajı olan %10'u geçtiği için barajı geçmiş sayılmış ve TBMM'de 43 sandalye kazanmıştır. Bu sonuç da göstermektedir ki 24 Haziran 2018 seçimlerinde seçim ittifakı yapan partiler bakımından ülke seçim barajı fiilen sıfırlanmıştır. Seçim ittifakı yapan partilerin tamamının toplam oyunun her zaman %10'luk ülke barajını geçebilmesi mümkün olmayabilir. Fakat seçim ittifakı, ittifaka katılan partiler bakımından fiilen seçim barajını kaldırma imkanını sağladığı için seçim barajının işlevini yitirdiği sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

Seçim Çevrelerinin Daraltılmaması Gerekliği

Anayasada seçim çevreleri ile ilgili olarak herhangi bir tercihte bulunulmamıştır. Fakat Türkiye'de yapılan seçimlerde geniş çevre sisteminin uygulandığı görülmektedir.² Nitekim her il bir seçim çevresi olarak kabul edilmiş, fakat bazı iller çıkardıkları milletvekili sayısının fazla olması nedeniyle iki veya üç bölgeye ayrılmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan milletvekilliği genel seçiminde İstanbul üç bölgeye ayrılmış olup

---

² Sultan Tahmazoğlu Üzeltürk, "Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarında Seçim Sistemleri", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 23 (2006), s. 256.

1. bölgeden 35, 2. bölgeden 28 ve 3. bölgeden 35 milletvekili olmak üzere toplam 98 milletvekili ile temsil edilmeye başlanmıştır. Nisbî (orantılı) temsil sisteminin uygulandığı Türkiye’de çok isimli seçim çevrelerinin olması bu sistemden kaynaklanmaktadır. Seçim çevrelerinin büyüklüğü sistemin orantılılık derecesinin belirlenmesi bakımından önemlidir.³ Yapılacak muhtemel bir seçim mevzuatı değişikliği ile seçim çevrelerinin daraltılması milletvekili seçilebilmek için alınması gereken oyun artmasına ve seçim çevresi barajının yükselmesine neden olacaktır. Bu durum oy oranı düşük olan siyasî partiler bakımından milletvekili çıkarmayı zorlaştıracak ve oy oranı yüksek olan partilere büyük bir avantaj sağlayacaktır. Dolayısıyla seçim sonuçları daha orantısız bir hâle gelecektir.⁴ Seçim çevrelerinin daraltılması, seçim barajının kaldırılması veya düşürülmesi ile ulaşılmak istenen temsilde adalet ilkesinin gerçekleştirilmesi amacını pratikte anlamsızlaştıracaktır.

---

³ Ergun Özbudun, “Seçim Sistemleri ve Türkiye”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44/1 (1995), s. 527.

⁴ Tanör ve Yüzbaşıoğlu, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, s. 228; Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 15. bs., Ankara: Yetkin Yayınları, 2014, s. 292.